

การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้
แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
DEVELOPMENT OF MORALITY ENHANCING CURRICULUM IN THE ASEAN
COMMUNITY ERA APPLYING THE CONTEMPLATIVE AND YONISO
MANASIKARA CONCEPTS FOR PRIMARY STUDENTS UNDER THE OFFICE
OF SAKON NAKHON PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA 1

พระครูปริยัติสุวรรณรังษี (ชูศักดิ์ ภูวงษา)* สำราญ กำจัดภัย** อุษา ปราบหงษ์***
Phrakhrupariyatsuwanrangsi (Choosak Phuwongsa)* Samran Gumjadpai**
U-sa Prabhong***

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 2) ศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริม โดยการเปรียบเทียบคุณธรรมของนักเรียนก่อนและหลังเรียนตามหลักสูตรเสริม และเปรียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนตามหลักสูตรเสริม การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การยกร่างหลักสูตรเสริม 3) การทดลองใช้หลักสูตรเสริม และ 4) การปรับปรุงหลักสูตรเสริม กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโพธิ์งามโคกวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จำนวน 20 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคี และ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรเสริม รูปแบบการทดลองใช้แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Dependent samples t-test และ One sample t-test ผลการวิจัย พบว่า 1) หลักสูตรเสริมที่พัฒนาขึ้น มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัญหาและความจำเป็น หลักการ จุดมุ่งหมาย ผลการเรียนรู้ โครงสร้างเนื้อหา

* Doctor of Philosophy Program in Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

** Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

*** Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล 2) ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริม พบว่า ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคีของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังเรียนตามหลักสูตรเสริมสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรเสริมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตรเสริม, คุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียน, จิตตปัญญาศึกษา
โมนิโสมนสิการ

ABSTRACT

Objectives of this research were: 1) to develop an enrichment curriculum to enhance morality in the ASEAN Community era through applying the contemplative and Yoniso manasikara concepts for primary students under the Office of Sakon Nakhon Primary Education Service Area 1, 2) to investigate the results of experiment in using the enrichment curriculum, the students' morality after learning according to the enrichment curriculum was compared to that before learning and the criterion of 70 percent of full score, and 3) to study the students' satisfaction with learning through the enrichment curriculum.

The research procedure was developed into 4 steps: 1) investigating basic information, 2) drafting the enrichment curriculum, 3) experimenting in implementation of the created curriculum, and 4) revising the enrichment curriculum. A sample of 20 fifth grade students at Phonngam Khok Withayakhan school, Office of Sakon Nakhon Primary Education Service Area 1 was assigned into a treatment group. The instruments used in study were a form for measuring morality in the aspects of discipline, responsibility, public mind and harmony, and a form for assessing students' satisfaction with instruction using the curriculum. The type of experiment was one group pretest-posttest design. The statistics used to analyze data were mean, standard deviation, dependent samples t-test, and one sample t-test.

Findings of the research were as follows: 1) The enrichment curriculum was composed of: problem and need, principles, objectives, learning outcome, content structure, learning activities, media and learning sources, and measurement and evaluation. 2) The results of implementing the enrichment curriculum showed that discipline, responsibility, public mind, and harmony of students in the

treatment group after learning through the enrichment curriculum were significantly higher than that before learning at the .05 level, and were higher than the criterion of 70 percent of full score at the .05 level, and 3) The students were satisfied with instruction through the enrichment curriculum at high level

Keywords: Development of Enrichment Curriculum, Morality in the ASEAN Community Era, Contemplative Education, Yoniso manasikara

1. บทนำ

ปัจจุบันคนไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป โดยเป็นผลกระทบมาจากการเลือนไหลทางวัฒนธรรมจากต่างชาติเข้ามาสู่ประเทศไทยผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนยังขาดทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ไม่สามารถคัดกรอง และเลือกรับวัฒนธรรมที่ดี อีกทั้งผู้ผลิตเว็บไซต์ สื่อสารมวลชน ทั้งสื่อโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ จำนวนมากขาดความเข้มงวดทางจรรยาบรรณในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเชิงลบ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนค่านิยมและพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยม และบริโภคนิยมมากขึ้น ขาดจิตสำนึกสาธารณะ ให้ความสำคัญกับส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยลดลง นำไปสู่ปัญหาทางสังคมต่างๆ อาทิ ปัญหาเด็กและเยาวชน ปัญหาการขาดสัมพันธภาพภายในครอบครัว รวมทั้งปัญหายาเสพติดและอาชญากรรมอื่นๆ (Office of National Economic and Social Development, 2554 : 13) จำเป็นต้องมีการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม อารมณ์ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะในการประกอบอาชีพ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยที่คุณธรรมและจริยธรรม ถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี เนื่องจากคุณธรรมและจริยธรรมเป็นคุณสมบัติสำคัญ ที่ทำให้ผู้นำและผู้ตามสามารถได้รับการยอมรับความเชื่อถือตลอดจนการนับถือจากบุคคลต่างๆ ทั้งในองค์กรและในสังคมทั่วไป ดังนั้น ถ้าผู้นำและผู้ตามขาดคุณธรรมและจริยธรรมย่อมไม่เป็นที่ยอมรับต่อบุคคลทั่วไปในองค์กรและในสังคม (Jarueayporn Toranin, 2554 : 3) ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมที่จำเป็นต้องส่งเสริมอันดับแรกคือระเบียบวินัย เนื่องจากมนุษย์ถูกกำหนดให้เกิดมาอยู่ร่วมกันเป็นหมู่หรือกลุ่มที่เรียกว่าสังคม ระเบียบวินัยหรือกฎกติกาของสังคมจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้และนำไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัด (Pisit Chareonsuk, 2556) โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างเหมาะสมเพื่อจะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 เยาวชนไทยเป็นผู้ได้รับผลกระทบมากที่สุดโดยเฉพาะด้านคุณธรรมที่ควรเร่งปลูกฝังให้กับเยาวชนไทย ดังงานวิจัยที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) กระทรวงศึกษาธิการที่

ศึกษาสถานการณ์และปัญหาด้านกำลังคนโดยรวม สรุปได้ว่า คุณภาพกำลังคนขาดคุณลักษณะทั้งด้านคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็น เช่น ความรับผิดชอบในงาน ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความขยัน ความมีวินัย และการตรงต่อเวลา นอกจากนี้ยังได้ร่วมกับสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตทำการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมของเยาวชนไทยของนักเรียน นักศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ และ ผู้ปกครอง จากทั่วประเทศ โดยสุ่มตัวอย่างจากจังหวัดต่างๆ ที่เป็นตัวแทนของภูมิภาค จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 2,788 คน (นักเรียน/นักศึกษา 1,641 คน ผู้บริหาร/ครู/อาจารย์ 679 คน และผู้ปกครอง 468 คน ระหว่างวันที่ 10-18 มีนาคม 2550 ในประเด็น 10 คุณธรรมของเยาวชนไทย ที่ควรเร่งสร้าง/ปลูกฝัง มีอะไรบ้าง ได้ผลเรียงตามลำดับดังนี้คือ 1) ความมีระเบียบวินัย 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความขยันหมั่นเพียร 4) ความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 5) ความสุภาพ/มีสัมมาคารวะ 6) ความกตัญญู 7) ปฏิบัติหน้าที่ดี 8) ความสามัคคี 9) ความมีเหตุผล และ 10) การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน (Office of Education Commission, Ministry of Education, 2554 : 5-8) หลักสูตรเสริมเป็นทางเลือกหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเยาวชนเพราะเป็นหลักสูตรที่เพิ่มทั้งความรู้ ทักษะและพัฒนาทักษะการคิด และยังมุ่งพัฒนาแรงจูงใจให้ผู้เรียนคิดอย่างเสรี เป็นคนมีวินัยในการเรียนรู้ สามารถชี้นำตนเอง (Self-Directed) มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีแรงดลใจในอาชีพ มีความเชื่ออำนาจในตน นอกจากนี้หลักสูตรเสริมยังพิจารณาทั้งเนื้อหาและกระบวนการ หลักสูตรเสริมอาจเป็นการเพิ่มเนื้อหาของการเรียนรู้ที่ไม่มีในหลักสูตรปกติ อาจเป็นเนื้อหาที่มีความลึกความกว้างมากขึ้น หรือขยายกลยุทธ์ในการสอนให้แตกต่างไปจากเดิม หลักสูตรเสริมจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น ถ้าหากเป็นการขยายหลักสูตรเดิมและผู้สอนทราบความต้องการของผู้เรียน หรือทราบวัตถุประสงค์ว่าจะให้เกิดอะไรแก่ผู้เรียน (Vijitporn Lorsuwannakul, 2544) ซึ่งการเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเยาวชนสามารถทำได้โดยการให้ความรู้คุณธรรมที่มีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (จิตตปัญญาศึกษา) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่น้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญและค้นหาความจริงของสรรพสิ่งเป็นการเรียนรู้ที่สร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ จัดหลักสูตรเน้นการปลูกฝังความตระหนักรู้ ความเมตตา จิตสำนึกต่อส่วนรวม การนำปรัชญาแนวพุทธมาพัฒนาจิตและฝึกปฏิบัติจนผู้เรียนเกิดปัญญาสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิต (Sumon Amornvivat, 2548 : 14) และควรมีการส่งเสริมมุ่งปลูกฝังให้เกิดคุณธรรมหรือคุณลักษณะต่างๆ เน้นที่การสกัดหรือขมอดต้นหามีลักษณะเป็นการเสริมสร้างพลังหรือปริมาณฝ่ายดีขึ้นมากดทับข่มทับหรือบังฝ่ายชั่วไว้ให้ผลขึ้นกับกาลชั่วคราวหรือเป็นเครื่องเตรียมหนุนเสริมความพร้อมและสร้างนิสัย ที่เรียกว่าโยนิโสมนสิการระดับจริยธรรม (Phrapromkunaporn (P.A.Payutto), 2556 : 4)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะพระสงฆ์ซึ่งมีบทบาทในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดแก่ฆราวาส และยังทำหน้าที่เป็นครูพระผู้สอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา จึงเห็นความสำคัญและสนใจพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียน โดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ขึ้น ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ใช้จัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียน ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะและความสามัคคี อีกทั้งยังเป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คุณธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาการคิด การค้นหาศักยภาพของตัวเอง ผ่านการจัดประสบการณ์ตรงที่ให้นักเรียนได้สัมผัสชีวิตของตนเองและผู้อื่นด้วยการฝึกปฏิบัติการเสริมพลังฝ่ายดีมาทดักฝ่ายไม่ดีไว้ในสถานการณ์จริงหรือคล้ายจริงและเชื่อมโยงสิ่งที่ได้ปฏิบัติกับชีวิตประจำวัน ในบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความเป็นกัลยาณมิตรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผลการปฏิบัติที่หลากหลายเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจตามเป็นจริงและเกิดคุณธรรม เป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนได้ อีกทั้งยังเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจในการสร้างหลักสูตรเสริมสร้างคุณธรรมให้กับนักเรียนหรือกลุ่มเป้าหมายอื่นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

2.2 เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

2.2.1 เปรียบเทียบคุณธรรมของนักเรียนก่อนและหลังเรียนตามหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

2.2.2 เปรียบเทียบคุณธรรมของนักเรียนหลังเรียนตามหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 กับเกณฑ์ที่กำหนดคือมีคะแนนคุณธรรมร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม ขึ้นไป

2.2.3 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนตามหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1. ประชากรในการทดลองใช้หลักสูตร ได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4, 5, 6 โรงเรียนในสังกัดศูนย์อำนวยการเครือข่ายนาแก้วบ้านแป้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จำนวน 11 โรงเรียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 660 คน

3.1.2. กลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้หลักสูตร ได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 ห้องเรียน โรงเรียนโพนงามโคกวิทยาการ สังกัดศูนย์อำนวยการเครือข่ายนาแก้วบ้านแป้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพราะมีการจัดห้องเรียนแบบ คณะความสามารถ

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

คุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนที่ต้องการเสริมสร้างให้เกิดกับนักเรียน ประกอบด้วย ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคี

3.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

3.3.1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ

3.3.2. ตัวแปรตาม ได้แก่

- 1) คุณธรรมของนักเรียนในยุคประชาคมอาเซียน ความมีระเบียบวินัยความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคี
- 2) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนตามหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผู้วิจัยดำเนินการเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์แนวคิดพื้นฐานจากเอกสารและสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังในการเสริมสร้างคุณธรรมของนักเรียนในยุคประชาคมอาเซียนกับผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ครูประจำชั้น และผู้บริหารสถานศึกษา จากนั้นนำผลหาความสำคัญและความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียน (needs assessment) โดยผู้วิจัยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย โดยวิธี Modified Priority Needs Index (PNI modified) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ความต้องการจำเป็นที่ยอมรับได้คือมีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับ .20 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 2 การยกร่างหลักสูตรเสริม โดยการนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มายกร่างหลักสูตรเสริมและคู่มือการใช้หลักสูตรเสริม จากนั้นตรวจสอบโครงร่างหลักสูตรเสริมและคู่มือการใช้หลักสูตรเสริม โดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ความเหมาะสมของร่างหลักสูตรเสริม

และคู่มือการใช้หลักสูตรเสริมที่ยอมรับได้ คือมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากขึ้นไปคือระดับ 3.51 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรเสริม โดยใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโพนงามโคกวิทยาการ สังกัดศูนย์อำนวยการเครือข่ายนาแก้วบ้านแป้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 20 คน ตามแบบแผนการทดลองหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pretest-Posttest Design)

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตรเสริมโดยนำผลจากการประเมินมาปรับปรุงและแก้ไขหลักสูตรเสริม เพื่อให้หลักสูตรเสริม มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการพัฒนาหลักสูตรเสริม

5.1.1 หลักสูตรเสริมที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบ คือ 1) ปัญหาและความจำเป็น 2) หลักการ 3) จุดหมาย 4) ผลการเรียนรู้ 5) โครงสร้างเนื้อหา 6) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และ 8) การวัดและประเมินผล ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยแต่ละองค์ประกอบ มีสาระสำคัญดังนี้

5.1.1.1 ปัญหาและความจำเป็น ได้แก่ ปัญหาที่คนไทยกำลังประสบ คือ การขาดคุณธรรมของเด็กและเยาวชน การพัฒนาคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียน และแนวทางการพัฒนาคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียน

5.1.1.2 หลักการ ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คุณธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาการคิด การค้นหาศักยภาพของตนเอง ผ่านการจัดประสบการณ์ตรง 2) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สัมผัสชีวิตของตนเองและผู้อื่นด้วยการฝึกปฏิบัติการพิจารณาเพื่อเข้าถึงความจริง โดยสืบค้นหาเหตุผล การมองเหตุการณ์ สถานการณ์ ความเป็นไปของสิ่งทั้งหลายอย่างรู้เข้าใจธรรมดา ธรรมชาติของมัน การมองให้ครบทั้งข้อดี ข้อเสีย และทางแก้ไขหาทางออกให้หลุดรอดปลอดภัยจากข้อบกพร่องต่างๆ 3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงสิ่งที่ได้ปฏิบัติกับชีวิตประจำวัน ในบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความเป็นกัลยาณมิตร และ 4) ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผลการปฏิบัติที่หลากหลายเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจตามเป็นจริงและเกิดคุณธรรม

5.1.1.3 จุดหมาย ได้แก่ 1) เสริมสร้างให้ผู้เรียนสามารถควบคุมตนเองทั้งด้านอารมณ์และพฤติกรรม ให้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่ได้บัญญัติไว้ 2) เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อการเป็นนักเรียน ในการดูแลรักษาความสะอาดของโรงเรียน ดูแลรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน 3) เสริมสร้างให้ผู้เรียนช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน และการร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม 4) เสริมสร้างให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วม ช่วยแก้ปัญหาในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและ 5) เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมเพรียงกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมมือกันกระทำกิจกรรมในการศึกษาเล่าเรียน ในการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ในชุมชน

5.1.1.4 ผลการเรียนรู้ ได้แก่ 1) สืบค้น อธิบายความหมาย ความสำคัญ ลักษณะของบุคคลที่มีคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคี 2) วิเคราะห์แนวทางปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคี 3) เห็นคุณค่า เกิดความตระหนักและปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคี

5.1.1.5 โครงสร้างเนื้อหา ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้ คือ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคี

5.1.1.6 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดกิจกรรมตามหลักการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความพร้อม ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ขั้นตอนที่ 3 การสร้างแนวทางปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 4 การฝึกปฏิบัติตน ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผลการปฏิบัติ

5.1.1.7 สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ 1) สื่อของจริง 2) สื่อมัลติมีเดีย 3) นิทาน 4) กรณีตัวอย่าง 5) แผนผังความคิด 6) ห้องสมุด และ 7) ห้องจริยธรรม

5.1.1.8 การวัดและประเมินผล ได้แก่ การวัดและประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน

5.2 ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมที่พัฒนาขึ้น

พบว่า หลังการเรียนตามหลักสูตรเสริมนักเรียนมีคุณธรรม ด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคี สูงกว่าก่อนเรียนตามหลักสูตรเสริม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนตามหลักสูตรเสริมอยู่ในระดับมาก

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคนาฬิกาอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 มีประเด็นนำสู่การอภิปรายผล ดังนี้

1. จากผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริม มีความเหมาะสมมาก และคู่มือการใช้หลักสูตรเสริม มีความเหมาะสมมาก ทั้งนี้เพราะในการพัฒนาหลักสูตรเสริมได้มีการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน มีการกำหนดองค์ประกอบหลักสูตรเสริมและมีหลักการจุดหมาย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ชัดเจน เป็นไปตามแนวคิดของวิชัย วงษ์ใหญ่ นักพัฒนาหลักสูตรที่กล่าวว่าหลักสูตรเสริม (Enrichment Curriculum) เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงมีระยะเวลาในการใช้หลักสูตรไม่มากนัก เน้นการเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานในหน้าที่หรือพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนเฉพาะด้านและการพัฒนาหลักสูตรเสริมควรคำนึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับ

นักเรียนโดยวิเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนอันพึงประสงค์ของแต่ละโรงเรียนเป็นตัวตั้ง ซึ่งเป็น การแสดงลักษณะที่โดดเด่นของคน เช่นระบบการคิด การใฝ่รู้ ค่านิยม และคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งหลอมรวมเป็นบุคลิกภาพ นักเรียนจะได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพเหล่านี้ผ่านกิจกรรมพัฒนา นักเรียนเพื่อบรรลุคุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเสริม (Vichai Vongyai 2552 : 3) รวมถึง Davis อ้างถึงใน วิจิตรพร หล่อสุวรรณกุล กล่าวว่า หลักสูตรเสริมเป็น หลักสูตรที่ขยายทั้งความกว้างและความลึกมากกว่าหลักสูตรปกติเป็นหลักสูตรที่เพิ่มทั้งความรู้ ทักษะและพัฒนาทักษะในการคิด หลักสูตรเสริมอาจมีเนื้อหานอกเหนือจากหลักสูตรปกติ (Vijitporn Lorsuwannakul, 2544)

2. ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริม นักเรียนมีคะแนนคุณธรรมด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนตามหลักสูตร เสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีคุณธรรมด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิต สาธารณะ และความสามัคคี สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริม อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเสริมที่พัฒนาขึ้นมี 8 องค์ประกอบ คือ 1) ปัญหาและความจำเป็น เป็นส่วนที่แสดงให้เห็นถึงสภาพปัญหาและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรเสริม 2) หลักการ เป็นการระบุแนวคิดที่นำมาใช้พัฒนาหลักสูตรเสริม 3) จุดหมาย เป็นส่วนบ่งบอก คุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบหลักสูตรเสริม 4) ผลการเรียนรู้ เป็นส่วนที่ระบุว่าผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรเสริมกำหนดไว้ 5) โครงสร้างเนื้อหา เป็นส่วนที่บ่งบอก คุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนที่นักเรียนต้องเรียนรู้ 6) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็น กระบวนการทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสม 7) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ เป็นส่วนที่ใช้จัดการจัดการเรียนการสอนให้ มีประสิทธิภาพ และ 8) การวัดผลประเมินผล เป็นกระบวนการตรวจสอบและประเมินคุณภาพ ของผู้เรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามลักษณะหลักสูตรเสริมของ Vichai Vongyai (2552 : 2 - 3) ที่กล่าวว่าหลักสูตรเสริมมีลักษณะเด่นที่ความหลากหลายของเนื้อหาวิชา และวิธีการสอนที่สามารถพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนได้และมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หมายถึง คุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบหลักสูตรประกอบด้วย ความรู้ในเนื้อหาสาระ ทักษะกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดขั้นสูง และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์ 2) เนื้อหาสาระ หมายถึง สาระการเรียนรู้ วิชาความรู้ รวมทั้งประสบการณ์ ต่าง ๆ ที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ไปตามลำดับขั้นตอนเพื่อให้มีความรู้ความสามารถตามจุดมุ่งหมายที่ หลักสูตรกำหนดไว้ 3) การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการใช้หลักสูตรกับผู้เรียนในเชิง บูรณาการซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องดำเนินการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระต่าง ๆ ให้ผู้เรียน มีความรู้ความเข้าใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งทักษะในการเรียนรู้ มีกระบวนการคิดที่มีประสิทธิภาพและมีพฤติกรรมที่งดงาม 4) การวัดและประเมินผล หมายถึง กระบวนการตรวจสอบและประเมินคุณภาพของผู้เรียนภายหลัง

การจัดการเรียนรู้ การประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้ รวมถึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Attapong Sukmart (2443) ที่ได้พัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ประกอบด้วยความรู้ในตนเอง ความเมตตากรุณา และจิตสาธารณะ ดำเนินการตามรูปแบบ การวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนาหลักสูตร การทดลองใช้ หลักสูตร การปรับปรุงและแก้ไขหลักสูตร หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบ คือ หลักการและเหตุผล แนวคิดพื้นฐาน จุดมุ่งหมาย โครงสร้างหลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้และแนวการวัดและประเมินผล ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย การสร้างความพร้อม การเสริมสร้างคุณลักษณะการคิดการเชื่อมโยง พบว่านักเรียน กลุ่มทดลองมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ คุณลักษณะความตระหนักรู้ในตน ความเมตตากรุณา และจิตสาธารณะ เปลี่ยนแปลงไปหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .001 และ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรในระดับมากที่สุด และยังมีความ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิจิตรพรรณ ลาภา ที่ได้พัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างจิตสาธารณะ สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการ พัฒนาหลักสูตร 2) การสร้างและประเมินคุณภาพหลักสูตร 3) การศึกษาผลการใช้หลักสูตร พบว่า หลักสูตรเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีองค์ประกอบที่มีคุณภาพ ระดับมาก และนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้หลักสูตร มีคะแนนจากการทำแบบวัดจิตสาธารณะ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 75 ของ คะแนนเต็ม (Vijitpan Lapa, 2557)

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ก่อนนำหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิด จิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการไปใช้ครูผู้สอนควรศึกษาเอกสารหลักสูตรทั้งหมดอย่างละเอียด
2. ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนและบริบทของโรงเรียน
3. ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามขั้นตอนของหลักการของแนวคิดจิตตปัญญา ศึกษาและโยนิโสมนสิการ

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียน ให้สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา รวมถึงนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ
2. ควรศึกษาและพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนใน คุณธรรมด้านอื่นๆ ที่มีความสำคัญจำเป็นสำหรับดำรงชีวิตในยุคประชาคมอาเซียน
3. ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามขั้นตอนของหลักการของแนวคิดจิตตปัญญา ศึกษาและโยนิโสมนสิการ

References

- Adisai Kowatthana. (2559). Moral Education 8 Secondary School Students in Phisalee District. Nakhon Sawan Province. **Journal of MCU Social Science Review**, 5(2), 233 – 242.
- Attapong Sukmart. (2543). Curriculum Development for Desirable Characteristics of the 4th Grade Students. (**Doctoral Dissertation**). Bangkok: Srinakarinvirote University.
- Jarueayporn Toranin. (2554). **Meaning and Principles of Virtue, Morality, Code of Ethics and Good Governance**. Bangkok: Department of Academics.
- Office of Education Commission, Ministry of Education. (2554). **Strategy for Man Power Production and Development in The Period of Educational Reform at the Second Decade, B.E. 2552-2561**. Bangkok: Office of Education Commission.
- Office of National Economic and Social Development. (2554). **Direction of 11th Plan to the Immune Happiness**. Bangkok: Office of National Economic and Social Development.
- Phramaha Sunan Sunantho (Ruchiwet). (2559). Buddhist Integrated Approach to the Management of Buddhist Schools. **Journal OF MCU Social Science Review**, 5(2), 31 -42.
- Phrapromkunaporn (P.A.Payutto). (2556). **Buddhadhamma**. Bangkok: Mahachulalongkornrajavithayalaya Press.
- Pisit Chareonsuk. (2556). Students' Morality Development at Ban Boongmaklan School, Kampawapee District, Udonrtani Province (**Master's thesis**). Udonrtani: Rajabhat Udonrtani University.
- Vichai Vongyai. (2552). **Curriculum and Encyclopedia of Teacher Professionalism in Honor of The King on The Auspicious Occasion of 80th Anniversary**. Bangkok: Kurusapa Press.
- Vijitpan Lapa. (2557). Curriculum for the 4th Grade Elementary Students' Public Will Development (**Doctoral dissertation**). Nakornsawan: Rajabhat Nakornsawan University.
- Vijitporn Lorsuwannakul. (2544). Curriculum Development for Critical Thinking In Nursing Process (**Doctoral dissertation**). Bangkok: Srinakarinvirote University.

